

Kool ja kodu

Kaswatusline kuukiri

**Lapsed on rahwa ja riigi
tulewik ja laste wanemad
selle tulewiku loojad.
Rohkem tähelepanu kas-
watusesele! Rohkem toe-
tust lastewanematele!**

№ 1.

Jaauuar

1924.

Sisu: Uueks aastaks, H. Tammik. Eesti lastewanematele, H. T. Kodune kaswatus
wälistmäll, W. Reima, E. V. jt. Algöppe üldistamisküsimus, H. T. Mõni sõna terwis-
hoiust, Dr. W. Oja. Dr. Marja Montessori kaswatussüsteem. Emale, Meslonu.
Liialdaw nõudmine. Teated koolide kohta. Mitmesugused teated.

Hind 20 marka

Uuest aastast 1924. hakkas ilmuma:

kaswatusline kuukiri

Kool ja Kodu

Ajakirja eeskawas on: **koduse kaswatusedustamine, kooli ja kodu lähendamine ja lastewanemate organiseerimine.** Sellega püüab ajakiri täita seda kahetsemiswäärt tühikohta, mis on jäänud meie ajakirjandusse koduse kaswatusel — wõrdlemisi kirjandusega loomakaswatusel. Toimetus asub erapooletul teaduslisel alusel. Igaüks, kellel kaswatuses midagi kaaluwat ütelda, on soowitaw kaaswõitleja.

Kuukirja wastutawaks ja tegewaks toimetajaks on Rakwere seminaari õpetaja H. T u r p, kaastöölisteks hulk koolitegelasi ja lastewanemaid üle kõige kodumaa. Kuukirja tegewaks wäljaandjaks on trükikoda „Trükk ja kirjastus“ Tartus. Tellimise tingimused ja aadr. on lehe peas ära tähendatud.

Lastewanemad ja need, kes wanemateks saada soowivad ja loodawad, tellige kuukiri kohe aasta peale ära! Selleks kantaw wäike kulu tasuneb tegelikus kaswatusstöös sawajõrdselt.

Wäljaandmisele on ettetellimine tulewiku kawatsuste kohta tähtis ja sellest peaksid huwinema lugejadki. Esimene aasta on lehel aineliselt kindlustatud. Edasine ilmumine oleneb osawõtmisest.

Austusega

„Kooli ja Kodu“ toimetus.

14399
Kooli Sf. 4400 A. 17802:7

Kool ja kodu

Kaswatusline kuukiri

Nõ 1.

Jaauuar

1924.

Tellimishind:

aastakäik 200 mk.
poolaastak. 110 mk.
üksik number 20 marka.

Kuulütuste hind:

wäline kaanekül 2000 mk.
sisemine lehekül 1600 mk.
suurused: 1/1, 1/2, 1/4, 1/8 ja 1/16 lhk.

Ilmub 12 korda aastas, iga kuu algupoolel.

Toimetuse aadr.: Rakwewere õpetajate-seminaar, „Kool ja Kodu“.

Talituse aadr.: Tartu, Lai uul. nr. 1, „Trükk ja Kirjastus“.

Tellimisi wõtawad wastu kõik wabariigi postiasutused. Müügikohad igas linnas.

Uueks aastaks 1924.

Walges leinalinikus
tuleb meile aasta uus
kaasas puudus, wiletsus.

Madalikkel majad wees,
wiljad wäljul lume sees,
rahwas raske aja ees.

Perekonnad lastekad
mureleiba mustemat
juba sööma peawad.

Riigi juhid, kõige pealt
hooldamisel kuulge sealt
kaeblewate laste healt!

H. Tammik.

Eesti lastewanematele.

Lastewanemad on rahwa tulewiku loojad. Kaswatustöö on tähtsaim töö riigis. Kui ehitame raudteid ja laewu, kui kuiwatame soid ja parandame maid, kuid seal juures unustame, et kõigepealt teowõimsaid inimesi tarwis on, kes seda kõike kasutada suudaksid, siis rajame oma kultuuri kõikwale alusele.

Meie jõudsasti edenewast elust peame, kahjuks, fähitsema niisuguseid unustamistunnuseid. Meil edustatakse, peale muu, hoogsalt loomakaswatus: tegutsewad sea- ja weisekaswatomis-ühingud, peetakse põrsa- ja wasi-

kasvatamis-kursusi, antakse sellekohaseid ajakirju välja jne. kuid kodu- sest lastekasvatusest ei kõnele, ega kirjuta keegi. See on kahetsemisväärt seisukord. Tõsi küll: meil on hulk koole ja riik kulutab nende peale võrdlemisi suured summad ära, kuid kasvatustöö ei alga ju alles koolieast ja koduse kasvatuse heaks ei tee kool otsekoheiselt midagi. Ennemalt hooldas kirik riiklise asutusena kodust kasvatust ja õpetust. See korraldus on nüüd kadunud, kuid asemele pole midagi tulnud. Kooliseaduste uuenduse tagajärjel on nüüd lapse koolieelse eajärgu kohta seaduselgi auk sees. Seadus võtab uue kodaniku juba enne tema sündimist oma kaitse alla. Eluidu hävitamist karistatakse meil raskesti. Kui aga see eluidu ilmale on tulnud, siis võib ta, kui ta wanemad teda korralikult foita ja kasvatada ei suuda või ei oska, rahulikult jälle ära surra. Seadus ta elamisvõimalust ei kindlusta. Jõuavad aga wanemad lapse kaheksa-aastaseks kasvatada, siis tuleb jälle seadus ja nõuab noore kodaniku kooli. Nii sugune tühikoht seaduses pole kasvatuliselt kuidagi põhjendatud. Kui ühiskond tarvilikuks peab laste kasvatamise ja õpetamise eest hoolitseda, siis ei või sellekohase tegevuse algust kuidagi 8-nda eluaasta peale kindlaks määrata. Kasvatustöö algab esimesest elupäevast. Ja kui wanematel pärastpoole välist toetust vaja, siis esialgul ka. Ei või ju meie tunnustada seda, et praegune aeg kasvatuse alal veel läbi võiks saada emaemadelt õpitud kogemustega. Kultuurelu nõuab rohkem. Teisalt ei või me aga ka nõuda, et kõik meie emad peaksid õppinud kasvatajad olema. — Nii ei saa siin perekond oma l jõul läbi, samuti nagu ta omale ise kooli ei suuda asutada. Välist toetust on tarwis. Välise toetuse all tuleb kõige pealt kasvatlist juhatust mõista. Juhatuse puudumisel on meil nüüd kodune kasvatatus koguni saamatus seisukorras, ja mitte ainult kehvades perekondades, vaid jõukates veel rohkemgi. Kehvades vähe haritud perekondades ei kasvatata lapsi. Need kasvavad seal ise, nagu olud võimaldavad ja kasvavad harilikult samasugusteks, nagu wanemad ees olid. Seal ei omanda siis kasvatusküsimused ka millalgi iseäralist teravust, ega tõuse ka perekonna kultuuriline tasapind. Seisukord muutub kriitiliseks siis, kui wanemad jõukamaks saanudes võivad oma lapsi teisiti kasvatada, kui nad ise kasvasid. Siis tehakse juhatuse puudumisel suuri vigu, mida ükski kool pärast parandada ei suuda. Meil on praegu niisugune ülemineku ajajärk. Praegune noorpõlv kasvab teistsugustes tingimustes, kui meie ise kasvasime. Wanemad kobavad aga nüüd sõna tõsimõttes peatult ringi, sest et keegi meil rahva suuremale hulgale mingit vähegi kindlat kasvatussüsteemi, ega sihti esitanud pole. Paljud jõukaks saanud wanemad jätavad kasvatuasja teadmatuses koguni teenijate hooleks, kes muidugi ka teadlikumad pole. Meie keskmistes kihtides aga püüavad praegusel ajal mõlemad abikaasad teenistuses olla. Muidugi jääb niisugustel tingimistel lastekasvatatus ka enam-vähem võõraste hooleks. Nii kannatab kasvatuseasi üleni. Kodune kasvatatus on aga aluseks koolitööle. Kui alus nõrk, siis pole pärastisel töö edu. Sellest tulebki, et meie koolid lootusi ei taha täita. Igatahes on meie koolitöö edukus kuludega võrdlemisi liig väike. Kulud on tõusnud umbes kümnekordseks, töö edukus aga waewalt kahekordseks. Wähesel edul on mitu põhjust, üks neist aga küll koduse kasvatuse puudulikkus. Siin on täiendavaid korraldusi tarwis. Kodune kasvatatus tuleb paremale järjele seada ja kool peab osa kulusid selleks ära andma.

Ainult häist nõuannetest oleks aga kasvatuse alal vähe. Nende peale saaksime kahtlemata õige palju wanemait wastuseks: Andke meile kõige pealt leiba laste jaoks, küll siis nende kasvatamisega ka toime saame! Ja kahjuks on see meil praegu veel ikka kibe fõsiasi, et waesus kasvatustööd takistab. Sellepärast ei wõi meie aga ometi kahjatsedes käsi taskus hoida ja kasvatustööd hoopis tegemata jätta. Seda tuleb teha seal, kus wõimalused selleks olemas, ja neid wõimalusi tuleb waestele perekondadele abiandmise teel alatasa laiendada. Kui kehwide wanemate lapsed kooliskäimiseks on õigustatud toetust saama, siis enne seda ka. Toetuse andjaks aga peab riik olema. Riik nõuab lastewanemait palju: wanemad peawad female kaitsjaid kasvatama. Wastutasu saawad wanemad koguni vähe. Need wäikesed summad, mis tulumaksu määramisel lastekasvatuse peale arwatakse, on õieti ainult selle tunnustamine, et siin toetust tarwis on, mitte aga fõsine toetus. Wanemaile toetuseks arwatawad kulusummad peaks riik katma muu seas üksikuile pealepandawast maksust. Niisugune maks ärataks üksikute hulgas muidugi nurinat, kuid sellest ei tuleks hoolida. Kui puhkeb sõda, siis peawad wanemad oma pojad surmaminekuks nurisemata wälja saatma, kuna üksikud harilikult riigi kaitsealustena koju istuma jääwad. Sellepärast pole siin ei poisimeeste ega tüdruknaiste nurin kuidagi õigustatud. Iga lapse peale tuleks waadata kui kallisasja peale, kes tulewikus ühiskonnale suurt kasu wõib tuua, ja tarwilise toetuse andmine ei tohiks siin kunagi üleliigne tunduda.

Koduse kasvatuse edustamine ja perekondade toetamine on aga seda wõrd perekondliku iseloomuga asi, et siin ilma lastewanemate poolt tulewa algatuseta ja otsekohese kaastööta midagi ära teha ei saa. Siin ei saa kõiki kohustusi, nagu kooli-asjus, walitsuse peale panna. Pole ka wõõra wõimu liig sügawale perekonnaellu tungimine soowitawgi. Wanemad peaksid igalpool ise ühinguteks koonduma, ja waimlise kui ka ainelise toetuse andmine läheks siis nende ühingute kaudu. Waimlise toetuse andjateks peaksid olema kodukasvatuse-instruktorid, kes annaksid kaswatuslist juhatusi, peaksid sellekohaseid loenguid ja paneksid toime kursusi. Palga peaksid need instruktorid samuti walitsuselt saama, nagu saawad koolinõunikud ja õpetajad. Ühingute hooleks olekskohapealne korraldustöö.— Ainelist toetust antakse kehwidele koolilastele juba nüüdki. See korraldus tuleks kodulaste peale laiendada. — Terwe sellekohane tegewus peaks õieti kodukooliks wäljakujunema, kui alalisteks õpetajateks oleksid lapse wanemad ja kus instruktor aeg-ajalt käiks laste tööd järelewaatamas ja wanematele juhatusi andmas.

Niisugune korraldus leiaks omawalitsuste kui ka keskwalitsuse poolt kahtlemata toetust. Selle wõajadust on ju ammuugi tuntud ja mõned maakonnawalitsused on juba instruktorite palgagi eelarwesse wõtnud, aga et kohapealne korraldus puudub, sellepärast seisab asi. Meie poliitika-elu on nii keew, et suurem osa rahwa waimujõust selleks ära kulub ja „wäiksed kodused küsimused“ selletõffu unustusse kipuwad jääma. Kaswatusküsimus pole aga wäike küsimus.

Hakaku nüüd lastewanemad asjast ise kinni! Koondugu nad igalpool ühinguteks ja ühingud liitugu Eesti lastewae nemate liiduks! See liit wõtku siis asja keskkorraldus oma kätte ja tõstku kaswatusasi tarwilisele kõrgusele!

Ühingute asutamine pole praegusel ajal raske, ega kulukas. Ainult algatust on tarwis, siis hakkab ettevõtte, milleks soodsad eeltingimused olemas, iseenesest edenema.

Käesolew ajakiri on selleks asutatud, et lastewanemaile koduse kaswatuse alal elustajaks ja nõuandjaks olla. Esiolgu on kõige suurem tähtsus organiseerimistööle. Toimetus annab ühingute asutamise kohta kirjalikult juhust ja saadab võimaluse korral ka mõne oma kaastöölise kõnelejaks kohale.

Risja algatamine ja ajakirja käimapanek on langenud kitsale ajale: meil on raske ikaldusaasta üle elada. Riia raskus on aga kõige pealt tunduw just lastewanemaile. Ja kuna ühiste raskuste kandmine meil alati kainestawalt ja ühendawalt on mõjunud, siis loodawad algatajad, et kitsas aeg ei takista wanemaid ajakirja ümber koondumast ja liitu loomast, kes wõtaks oma hooleks ajakirjagi. Kaswatustöö uuendamiseks kantawad kulusummad tasunewad õige pea ja mitmekordselt. H. T.

Kodune kaswatus wälismail.

Eeltähendus.

Selle pealkirja all hakkab „Kool ja Kodu“ järjekindlalt teateid tooma wälismaade koduse kaswatuse kohta. Ilmasõja tagajärjel tekkinud murrangu mõjul on nüüd kultuuriline ühiskond terwes Euroopas ennast ümberkorraldamas, et hoiduda läbielatud wiletsuste kordumisest. Ühiskonda wõib aga mõjuwalt uuendada ainult kaswatamise teel. Sellest on nüüd mõõduw asjaolu, et kaswatus- ja õpetusküsimusi jälle pinewa tähelepanuga arutatakse. Riigid püüawad üksteise wõidu luua uusi kaswatussüsteeme, mille abil võimalik oleks kodanikke paremale tulewikule wastu wiia. Eksisammud wõiwad siin rahwale raskeid kannatusi tuua, nagu seda näeme praegusest Saksamaast, kus rahwale hingesse kaswatatud sõjakus riigi kuristikku on tõuganud. Wäiksel Eesti rahwal ja riigil, kes kaswatuse alal alles sihijamise ajajärgus, tuleb walwsalt ringi waatata, et mitte mujal tehtud wigu korrata. Eksimuste all langeksime meie märksa kergemini kokku, kui suuremad riigid, sest et meie kandejõud wäike.

Wälismaade kaswatulise tegewuse jälgimine on meil sellepärast wäga tarwilik.

Wälismailt teadete saamiseks on toimetus ühendusse astunud isikute ja asutustega, kelle kaudu võimalik teateid saada. Käesolewas nr-s wõiwad juba ilmuda teated Saksa-, Soome- ja Rootsimaa kohta.

Kodune kaswatus Saksamaal.

(Teated annud „Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht“).

Kodust kaswatust ja õpetust edustatakse Saksamaal igalpool suure täsidusega. Selles on seltskond, perekonnale wõrdlemisi suurel määral abiks. Alla kuueaastaste laste kaswatusasutusi peab Saksamaal ainult üksikutes kohtades riik ülewal. Nii on Berliinis asuwa riiklise Elisabefi-kooliga ka lasteaiad ühendatud. Samasugused lasteaiad on Droyssingis Saksenis. Üldiselt on lasteaeade, -kodude ja -warjupaikade hooldajateks heategewad seltsid

ja linnad, wäga paijuil juhuseil aga ka kogudused, kes selleks linnadelt toetust saawad. Toetussummad olid senini koguni wäiksed, nüüd on aga neid tuntawalt suurendatud, nimelt neile asutustele, kes riiklisi ülesandeid täidawad. Koduse kaswatuse ja hoolekande alal on wiimisel ajal töö- ja siseminister ligemaid korraldusi teinud. Koduses kaswatuses pannakse ühtlaselt rõhku kehalisele kui ka waimlisele arendamisele. Hoolitsetakse selle eest, et lapsed oma jõudude ja wõimiste kohaselt üldiselt ja ühetasaselt areneksid. Muidugi peetakse selle juures laste wanadust hoolsasti silmas ja walitakse kaswatusewahendid sellejärele. Kuidagi wiisi ei püüta aga selles koolitööd juba ette haarata, ega midagi koolikohast õpetada. Iga sugune päheõppimine jääb täiesti kõrwale. Laste mälu ei wõi selles eas weel koormata. Selle asemel õpetatakse lapsi waatlema ja tähelepanema ja enda meelelisi kogemusi siis kujundades väljendama. Kujundamiseks tarwitawad lapsed sawi, plasteliini, liiwa, paberit, pappi, puupakukesi jne. Peale selle väljendawad lapsed endid joonistades, paberist väljalõikeid tehes, wabalt jutustades jne. Kus wõimalused olemas, seal õpetatakse lapsi juba warakult aiatööd tegema ja loomade eest hoolitsema. Lastekodudes pannakse suurt rõhku laste ühistegewusele, mis üks kõige mõjawamatest kaswatuse teguritest on. Üldiselt püütakse juba koolieelses kaswatuses töö põhimõtet teostada ja laste tegewust praktiliste ülesannete täitmise-ga ühendada.

Lasteaedadest, ega -kodudest osawõtmine ei ole kohustaw, küll aga püüawad wanemad ise lapsi seal käia lasta. Kuueaastaselt on lapsed juba kooliealised ja alluud õpisundusele. Esimene kooliaasta on aga praegu alles wäljakujunemis-seisukorras. Saksa „fröbeli-ühing“ on nõudmisega esinenud: esmene kooliaasta peab lasteaed, mitte kool olema, sest et lapsed mäluliseks tegewuseks küllalt arenenud pole. Peale selle nõuab sama ühing kooli-lasteaedu kooliealiste, kuid mitte weel kooliküpsete laste jaoks, wõi nende laste kooliskäimisest wabastamist, kus niisuguseid eelklasse weel ei ole.

Toim. fäh.: Neile, kes Saksa kodukaswatus-küsimustega lähemalt tutwuneda tahawad, soowitab insituut sellekohast kirjandust. Saksakeelt oskawad lastewanemad wõiwad toimetusest soowikorral nimestiku saada.

Kodune kaswatus Soomes.

(Teated saanud hr. W. Reima, Kodukaswatusühingu juhataja)

Soomes on kodune õpetus kiriku järelwalwe all. Isa ja ema, wõi wanemad õed-wennad õpetawad lapsele aabitsat, esialgset lugemist ja katekismust. Aastas korra käib kirikuõpetaja külas ja lapsed wiiakse tema juurde loetusele. Kes laps juba mõne palwe on jõudnud pähe õppida ja wähe lugeda oskab, see wõib loetusele minna. Paljuid lapsi õpetawad rändawad kooliõpetajad, kus siis wanemate töö wähesem on. Paiguti töötawad ka pühapäewa-koolid, kus õpiwad kodulapsed. Ka need koolid alluud kirikule.

Ennemalt nõuti Soomes 9 aastased lapsed kooli ja nad pidid kodus juba lugemise ära õppinud olema. Nüüd lähewad juba 7-me aastased lapsed kooli ja neilt ei nõuta mingit ettewalmistust. Siiski saawad lapsed seal, kus wanemad ise ennemalt kõrgemas algkoolis on õppinud, wõrdlemisi hea koduse hariduse. Rändawate kooliõpetajate kaudu saadakse sedasama.

Pearõhku pannakse nüüd laste kehalisele kasvatamisele. Harrastatakse mitmesuguseid mängusid ja sporti, nimelt talvesporti. Terwishoid ja kehakarastus on peawäärtused, mida wanemad lastele omaseks kasvatada püüawad. Warakult õpetatakse lapsi ka aiatööd tegema ja kodustes talitustes wanematele abiks olema.

Walitsus ei ole tänini Soomes kodukaswatust hooldanud. Ainult mõnes tööstusraioonis on asutatud lasteaiad, mis walitsuselt toetusraha saawad.

Soome kodukaswatatusühingu ülesandeks on äratada huwi kaswatusküsimuste kohta ja laiendada lastewanemate sellekohaseid teadmisi. Ka on ühing sidemeks kodu ja kooli wahel ja aitab nõnda koolitöö edukust tõsta. Peale laste hoolitseb ühing ka noorsoo eest ja püüab sellele waimliseks enesekasvatamiseks wõimalusi luua. Noorsoo peale püüab ühing mõjuda kõlblise kirjanduse laialilaotamise teel, mis tegewus wäga õnnisturikas on olnud.

Kooli-eelsest lastekaswatusest Rootsis.

Koduse, õigemini kooli-eelse kaswatuse korralduse kohta Rootsis on ülewaate saamine kaunis raske, sest et see kaswatusharu siin kuni siiaaani ainult era-algatuse hooleks on olnud ning ei riiklise ega kogukondlise kontrolli wõi määruste alla pole kuulunud.

Asutused, kes Rootsis tegemist teewad ennekoolealiste laste kaswatusega, on laste-sõimed ja laste-aiad. Esimete ülesandeks on niisuguste laste eest ajuti hoolitsemine, kellede emad sunnitud on osa päewast väljaspool kodu wiibima (töölised jne.) Missuguses waimus need asutused töötawad, selle kohta on wõimata midagi üleüldisemat ütelda. Üleüldisema joonena wõiks wast ainult tähendada püüde peale laste-sõimi terwishoidlisest küljest wõimalikult eeskujulikkudeks teha.

Laste-aiad (4—6-aastaste laste jaoks) on Rootsis tekkinud Fröbeli algatuse mõjul ja töötawad selle Saksa lastekaswataja poolt rajatud süsteemil ning põhimõtetel. Seega on öeldud, et lasteaiad ühtewiisi rõhku panewad niihästi laste intellektuaalse ja kehalise arenemise, kui ka nende kõlblise kaswatuse peale kristlikus waimus. Rootsi Fröbeli-ühingu juht neiu Ellen Moberg tõendab, et siinsed lasteaiad koduga käsikäes töötades eriti just laste kõlblise kaswatuse alal häid tagajärgi on saawutanud.

Lasteaedu on Rootsis kahte liiki: 1) jõukamate laste jaoks, mis puht-eralgatusel töötawad ja milledes käimise eest laste eest niipalju maksu wõetakse, et palgad ja m. kulud tasa saawad, ning 2) kehwmate laste jaoks („rahwa-lasteaiad“), mida harilikult ülewal peawad kas sellekohased ühingud wõi wabrikute omanikud jne. Mõnel pool saawad säärased rahwa-lasteaiad ka kogukondlist toetust, mis aga siiaaani kaunis wähene on olnud. Wiimastel aastatel on märgata olnud elawamat nõudmist kutsehari-dusega lasteaedade-juhatajate järgi, millest wõib järeldada, et wäikelaste kooli-eelse kaswatuse tähtsusest ka Rootsis rohkem on hakatud aru saama.

1918. aastal asutati Rootsis Fröbeli-ühing, kellel ülesandeks on wäike-laste kaswatust propageerida ja edendada. Ühing korraldab sellekohaseid loenguid ja kõnekoosolekuid ja annab välja ajakirja „Svenska Fröbelförbundet Tidskrift Bärnträdgården“.

Ühing töötab üleüldiselt Fröbeli poolt rajatud põhimõtetel, kuid teda on huwitanud ka teiste kaswatusteadlaste meetodid. Nii on näit. Italia nais-

teadlase Montessori meetodidega ühingu algatusel lasteaedades katseid tehtud.

Anna Warburgi kokkuvõtte järgi (Sw. fröbelf. Tidskrift nr. 3/4 1919) leidis Rootsis 1919. aastal kokku 30 rahwalasteaeda, milledest 14 Stockholmis, 15 suuremates tööstuskeskkohtades ja 1 maal. Neist lasteaedadest saidwad 5 linnadelt abiraha, 24 oliwad ainult ühingu te ja annetajate ülewalpidada ning 1, maal, Borg'i alewikus asuw lasteaed peeti ülewal kogukonna kulul. Suuremal osal lasteaedadest oli tarwitada 1—2 ruumi. Kuna lasteaedade tööaeg harilikult hommikupooliti kestis (9—12) asusiwad nad suuremalt osalt niisugustes ruumides, mida õhtuti teisteks otstarbeteks kasutati (tööliste seltside saalid, raamatukogud jne.).

Rootsis nagu ka teistes Skandinaawia riikides seisab riigi ja kogukonna kulul antaw algharidus väga kõrgel järjel. Siin on juba pikemat aega töötamas sundusline 7-aastane algkool (7.—14. aastastele), mis maa jõukuse tättu töötab õige moodsate abinõudega ja hästi haritud õppejõududega. Sellega tulebki wast seletada, et siin koolieelse kaswatuse peale siinamaani võrdlemisi wähe rõhku on pandud. Noorepõlwe arendamise töö jäetakse harilikult kooli hooleks, õige üleüldiselt isegi lugema ja kirjutama õpetamine.

Sellewastu näib Rootsis olewat harilik, et lapsi juba maast-madalast tööle harjutatake, eriti maal, kus lapsed jõudumööda wanemaile kõigis töödes kaasa aitawad, nii foas kui wäljas.

Stockholmis, 5. 12. 25.

E. W.

Algõppe üldistamisküsimus.

Kodu ja kooli wahekorra.

Meie oleme omas noores riigielus paljude pettumuste osaliseks saanud. Üks niisugustest nähtustest on ka kodu ja kooli halb wahekord. Wõõra wõimu all oma koolist nagu ideaalist kõneldes lootsime, et riiklisel iseseiswusel meie kool ja kodu ülihästi sobida wõiksid ja et ühisel tööil väga head tagajärjed oleksid. Nüüd oleme iseseiswad, kuid — kodu ja kooli wahekord pole millalgi nii halb olnud, kui kohati nüüd. On juhtumisi olnud, kus küla oma kooliõpetaja sellega kohalt lahti on kangutanud, et wanemad keeldusid lapsi kooli saatmast. Kodu ja kool ei mõista meil weel üksteist. Loomulikuks sidemeks nende wahel peawad lapsed olema. Kui kool lastele armsaks saanud ja need heameelega sinna kipuwad, siis on sõbralikuks wahekorraks juba palju ära tehtud. Küll wäiksed kuldsuud oskawad ka oma wanemad kaasa tõmmata, kui nad ise asjaga peri. Wanemad otsustawad ju kooli üle ikka peajasjalikult laste jutu järele. Selles aga meil nüüd kõnesolew pahe peitubki, et kool, peale wäheste erandite, ei ole weel lastele teiseks koduks kujuneda suutnud, kuhu need healmeelil kipuksid. Lapsed lähewad sunnitult kooli. Nad kõnelewad oma õpetajaist paremal meel halba kui head. — See takistab õpetajaid ja wanemaid lähenemast ja tekitab sagedaid arusaamatusi. Ofsekohe süüdistada ei saa siin ühte ega teist poolt. Olude sunnil on meie kool niisuguseks kujunenud, kui ta on ja meie peame nüüd pahede kõrwaldamiseks teid otsima.

Meie koolitöö, nagu juba eespool tähendatud, on wähe-edukas. Selle nähtuse peapõhjuseks on — kooli puudulikud õppeviisid. Üleminek kodunt kooli on liig järsk. Kool hakkab lapselt esimesest õpipäewast peale niisugust mälulist tegevust nõudma, milleks laps hoopiski ettevalmistatud pole. See tundub õrnale olewusele raske ja halvab algusest peale õpihuwi. Huwi on aga niisugune hingeeluline wäärtus, milleta lastekohast õppetööd teha ei saagi. Ega Fröbeli-ühing Saksamaal asjata nõua, et esimene kooliaasta lasteaiaks ümberkorraldada tuleks. See nõue maksab meie kohta ka. Meie kooli algupäewil kõneldi sellest küsimusest rohkesti. Laenati Saksamaalt meie õppekavasse uus ainegi — kodulugu. See pidi järsu ülemineku kodu ja kooli wahelt kaotama, pidi õppetöö algusest peale rajama loomulikule alusele ja nõnda tagatiseks olema pärasoisele edukale tööle. Lootused, nagu öeldud, pole siin täidunud. Kodulugu on üldiselt kujunenud harilikuks õppetunniks, millel kodu ja kooli lähendamise kohta koguni wähe mõju. Küsimus ise pole aga sellega weel mulda mattunud, waid on edasi arenenud ja algõppe üldistamisküsimuseks wälja kujunenud. See on samane Saksa Fröbeli-ühingu nõudmisega. Selle lahendamisel tuleb kõne alla ka laste toitmise ja katmise, kooliaasta jne, nõuda et see kodu ja kooli ühine küsimus on. Ja alles selle küsimuse otstarbelisel lahendamisel suudaksime meie kodu ja kooli kaswatuse alal ühistööle rakendada ja nõnda edasiseks koolitööks aluse luua, mis lubaks eeldada suurtele kuludele wastuwaf edu. (Järgneb)

Paar sõna terwishoiu üle.

Dr. V. Oja, Rakwere kooliarst.

Suur osa kultuurrahwaste walitsustest waatab murega tulewikku, sest et sündiwuse ja surewuse kohta wäljawaated kohutawad on. Ka meie wäikse rahwa ja noore riigi juures ei ole seisukord parem, waid weel halvemgi. Wõetakse siis sellel alal, nii meil kui ka mujal, kõik abinõud tarwitusele, et surewust wähendada. Seda on wõimalik kätte saada, kui olemiseks (Existenz) wõimalust mõõda soodsamad tingimised luuakse ja kahjulikud mõjud, olgu need looduslistest wõi sotsiaalsetest oludest tingitud, kõrwaldatakse, wõi vähemkahjulikuks tehakse, nõnda et inimene oma ümbruse kohaselt wälja-areneda wõib ja tema elufunktsioonid oma ülesande lõpulikult täita suudawad. Häda sunnib abinõusid otsima ja leidma. Wõrdlemisi uus teaduseharu terwishoid käsitab siia kuuluwaid küsimusi. Terwishoiu ülesanne ka rahwa püsiwuswõimet ja tublidust alles hoida ja suurendada. Terwishoid peab rahwa teowõimet tõstma ja tõuwäärtust täiendama, et inimene olemas-olu eest wõideldes ei raueks. Terwishoid on elu kaitsja. Rahwa tõuwäärtus oleneb sellest, kui palju üks wõi teine rahwas terweid, elurõõmsaid ja töödarmastawaid järeltulejaid sünnitab. Samast asjaolust on tingitud ka ühe wõi teise riigi kindelolek. Sellepärast peab ka terwishoid looduse põhjalikule tundmisele tugema ja sotsiaalses elus ettetulewaid nähtusi teaduslikult käsitama, et tarwilisel korral wõimalik oleks näidata põhijooni, mida mõõda käia tuleb.

Rahwa-arvu küsimustes on terwishoid tänini peaausjalikult surewusega tegemist teinud. Tagajärg on see olnud, et kultuurrahwaste juures on suudetud surewust märksa vähendada ja inimese keskmist eluiga pikendada. Huwitawa näite selle kohta leiame Rootsi statistikast.

Surewuse kahanemine Rootsis:

10.000 inim. hulgast surid aastas wanaduse järele.

Vanadus	1751—1760 a.	1811—1820 a.	1826—1840 a.	1881—1890 a.
0—10 a.	535	408	380	267
10—20 a.	64	59	50	43
20—30 a.	87	86	80	61
30—40 a.	115	119	115	71
40—50 a.	165	168	165	90
50—60 a.	242	274	260	150

Sellel alal tahame meie, Eesti kodanikud, kultuurrahwastega ühe pulga peale saada, mis meil ka täitsa wõimalik on. Terwishoiu peawalitsuse korralduste tõttu ongi meil juba nii mõnigi soowitaw tagajärg kätte saadud, iseäranis wõitluses külgehakkawate haiguste vastu. Ka kirjandus, muu seas ka käesolew ajakiri, wõib oma selgitawa sõnaga rahwa hulgas arusaamist terwishoiu kohta fõsta ja nõnda surewuse kahandamiseks kaasa mõjuda. Niisugust kirjandust soetada on meie kohus. Rõõmustaw nähtus on ka, et linnades on hakatud seltsisid ellu kutsuma, kes lastekaswatuse ja terwishoiu alal tegewusse asuwad (Lastewanemate ühing Rakweres, Kodukaswatuse selts Tartus jne.).

Kui oma surewuse statistikat waatame, siis paneme tähele, et surewus nimelt esimesel eluaastal kohutawalt suur on ja lapsed suuremalt osalt kõhuhaigustesse surewad. Põhjus selleks on, et meie emad ei oska lapsi korralikult toita ja et meil lapse terwishoiust üldse koguni wähe teadmisi on. Siin wõiks seltskond halastajate-õdede ja arstide kaudu, kes tarwilikke seletusi annaksid, ja ka ainelise abiandmise läbi palju wõõra feha.

Edasi paneme statistikast tähele, et meie juures külgehakkawad haigused, fiisikus, dysenteria ja iseäranis soetõwed weel palju rohkem ohwrid nõuawad, kui teistes kultuurimaades. Põhjus peitub muidugi selles, et meie rahwas alles wäga wähe külgehakkawate haiguste iseloomu tunneb. „Batsillusekandja“ mõiste puudub alles meie rahwa juures. Ka teab rahwas sellest alles wähe, kui suur tähtsus päikse kiirtel, puhtal õhul, walgusel ja üldisel puhtusel taudide vastu wõitlemisel on. Desinfektsioon on meie juures mõnes maakonnas wilets. Siin peaksid meie maakonna- ja linnaarstid oma selgitawat sõna rahwale ohtralt kuulda laskma, olgu suusõna wõi trükisõna teel. Neil on see seda wõimalikum, et nad walitsuse poolt kor-

raldatud erikursustel on võinud teadmisi koguda sotsiaalmeditsiini alal, mida ülikool teistele arstidele ei ole pakkunud. Tiisikuse, selle inimsoo kõige kurjema waenlase vastu võitlemine pole kultuurimaades tänini veel soovitatavaid tagajärgi annud ja selle taudi ohvrite arv on kohutavalt suur: umbes iga kuues inimene sureb tiisikuse tagajärgede kätte. Sellel alal tuleb terwishoiul veel palju rasket tööd teha, enne kui soovitatavale järjele jõutakse.

Sündimine ja surm on rahvaarvu kaks erilist regulaatorit. Õnnelik on see riik, kelle walitsus mõistliku käega oskab neid regulaatoreid nõnda korraldada, et riigis võrdlemisi rohkem väärtuslikke tööõimsaid järeltulijaid sünnib. Karm võitlus peaks meil kohe algama kõigi kultuurielu varjukülgede vastu, nagu alkoholi, luksuse, laiskuse ja liialdava suguelu vastu. Vastasel korral on meie rahvas ja riik häwinemisele pühendatud. Noorsoakasvatamisel peaks palju rohkem rõhku pandama ideaalide äratamise ja elustamise peale, millel kahtlemata oleks hea mõju ka terwishoiu kohta.

Dr. Maria Montessori kasvatussüsteem.

Sissejuhatuseks.

Mõnelt poolt kodumaalt on ajalehtedes teateid ilmunud, et kodust õpetust endistel alustel uuendada tahetawat. Kuna uuendamissoow iseendast rõõmustaw nähtus, ei saa aga sellega kuidagi nõus olla, et kodune õppetöö endisele alusele peaks jääma. Endise õppewiisi pooldajail puuduwad wist teadmised selle kohta, missuguseid suuri edusamme wiimasel ajal kaswatusteaduses on astunud ja nad katsuwad siis kasutada seda, mida mõõdunud ajast tunnawad. Endisi väärtusi ei saa aga nüüdsel ajal arwustamata elustada, liiati kaswatuse alal. Ja meie wanad kaswatus- ja õppewiisid ei püsi arwustuse ees. Juba see asjaolu wäärab need, et meie oma praeguse seltskonnaga, kes ju selle endise kooli wili, hoopiski rahul ei ole. Meie eeldame tulewikust märksa kõlblisemat, kultuurilisemat seltskonda, Seda uut ei saa wanade wahenditega luua. Tuleb sellepärast koduse kaswatuse alal loobuda endise aja elustamiskatsetest ja uusi teid otsida. Kuid missuguseid uusi? Meie, kui iseseiswa kultuurielu algastmeil olewa rahwa seisukord on siin selles mõttes wõrdlemisi hea, et me kõiki radu ei tarwitse ise rajada, waid paljuis asjus teistelt eeskuju wõime wõtta. Raskustest hoopis wabad me aga ka ei ole. Meil waja otsustada — kust eeskuju wõtta. Ja praegusel ajal, kus ilmas igalpool uute teede otsimine käsil, ei ole see kerge.

Kaswatuswiisi walimisel tuleb lähtekohaks wõtta rahwa hingelised omadused ja riigi sisine, kui ka wäline seisukord. Mis meie tänini üles ehitanud oleme, seda oleme suutnud endi arukuse, püsiwuse ja töökuse tõttu. Ja tulewikku wõib meil kui iseseiswal rahwal ja riigil ka ainult siis olla, kui need loomuomadused meis ikka alale jääwad ja järjest rohkem wäljaarenewad. Wana-Balti haridus edustas kerglast härratsemist ja tööst loobumist. Meie senine haridus on sügawasti selle mõju all olnud ja pole

tänini veel kaugeltki waba „hea elu“ ihkamisest. Sellest peame kindlasti loobuma. Oma tõuswa rahwapõlwe peame üles kasvatama, hoopis uues waimus. Selleks peame walima kaswatuswiisi, mis meie noort arendaks kõige pealt meelisel ja kehalisel ja sealt edasi sihtideks seaks eespool nimetatud hingeomandused. Kaswatus üldesmärgiks aga peaks olema: arukas, töökas ja karske kodanik.

Kõikidest uudsussüsteemidest, millega Lääne-Euroopas wiimasel ajal esinetud ja katseid tehtud, on kõige rohkem tähelepanu ja poolehoidu wäärinud Itaalia naisarsti Dr. Maria Montessori poolt loodud süsteem. See võib põhijoontes meilegi eeskujuks olla, olgugi, et autori uurimisobjektiks on olnud Itaalia lapsed, kes kliimalistel tingimistel arenewad meie lastest märksa kiiremini. Anname sellest süsteemist meie lastewanematele täieliku ülevaate, mille järele selgub meil nii mõnigi tume küsimus.

Montessori süsteemi põhijooned.

Montessori on õieti esimene naisautoriteet kaswusteaduse alal. Tema eelkäiwad kuulsused on kõik mehed olnud. Ja kuna naine juba looduselt kaswatajaks määratud, siis on M-l õige tee leidmine nähtawasti ka kergem olnud, kui tema meestesoost eelkäijail. Elukutselt on M. arst. Haigeid lapsi arstides huwitas teda loomulikult küsimus, kuidas korraldada kaswatus, et haigusi ära hoida. Kaswatus alal on aga kõik eriküsimused sedawõrd üksteisest läbi põimunud, et käsitades neist ühte, kaswatusasi terwes ulatuses waatlusele tuleb. Nõnda huwines M. kaswatuses üldiselt ja jõudis arstina warsti arusaamisele, et laste kehalisest terwisest ja tugewusest on mõõduw ka nende waimline terwis ja tugewus. Tahes lapsi arukaiks ja teowõimsaiks kaswata, peame neile kõige pealt abinõud sellekohaseks eluwiisiks kätte andma. Need abinõud pole aga muud, kui arukas pea ja osawad käed. Tugewa enesetunde ja teowõime juures kaswab siis kõlblus iseenesest. Nõnda peab kehalise kaswatus põhimõtte kaswatus töö aluseks jääma.

Oli M. selles põhimõttes kindlunud, hakkas ta sellekohast kaswatussüsteemi looma. Kaasmõjuriks põhimõtte kindlaksmääramisel ja ka süsteemi loomisel oli M. juures pimedate-kurtummade kaswatuswiis. Nimelt on pimedate-kurtumma Helen Kellers kaswatuslugu M.-t wäga huwitanud. „Kui Helen Keller üheainsa meelega (s. o. kobamismeelega) abil wõis kõrgema hariduse omandada ja naiskirjanikuks kujuneda, miks ei peaks siis kõige wiie meelega abil kaswatuses palju ära teha wõidama! Helen Keller on kaswatuses elaw imetöö, mis meile eeskujuks wõib olla kaswatuswiiside arendamisel.“ Nõnda hüüab M. oma raamatu „Minu käsiraamat“ eessõnas. Rõhutades sellega nimelt meelte arendamise tähtsust, lõi siis M. süsteemi, mis järjekindlalt kaswatus töö alguse selle ajajärgu peale kindlaks määrab, kus laps juba iseseiswat tegewust awaldama hakkab. Oma süsteemi nimetab M. laste enesekaswatussüsteemiks ja tõmbab seal ette kolm põhijoont, mis piiritlewad kaswatus töö alust. Need on: lihaste arendamine, meelte arendamine ja keele arendamine. Iga eriosa kohta annab ta siis kindlad juhised ja juhatab kätte tegewustarbed. Oma süsteemi teostamiseks lõi ta asutused, mida lastekodudeks nimetab. Seal wõimaldab ta las-

tele mitmekülgset tegewust ja laseb neil endil kaswada, aga kaswatata walwe all, nagu nooril õunapuul aedniku hoole all.

Niisugune on Montessori süsteem põhijoontes. Kuna see töö-põhimõtet täiel ulatusel tunnustab, on see wastuw just meie vajadustele. Selles mõttes peamegi oma kaswatussihi määramisel ja süsteemi loomisel Montessori mõtetega tutwunema.

Laste-kodu.

Lastekodu on asutus, mis erilisel selleks sisseseatud, et lapsed seal endi wõimisi ja oskusi arendada wõiksid. See on õieti kool, millel aga kindlat tüüpi ei olè, waid mis korraldatakse laste wanaduse ja asutuse wäliste tingimiste järele. Täielikul sisseseadel peab see tõepoolest kodu olema, s. o. maja kõikide tarwiliste tubade ja aiaga, kus lapsed peremeesteks. Ideaalne on, kui aias on warjukatused ja lehtmajad, mille all lapsed wihma ja wahest päikese eest warju leides töötada ja süüa wõiwad. Siis wiibiwad lapsed suweti alati wärskes õhus, mis aina soowitaw. Pearuum selles kodus on üks suurematest tubadest, mis täiesti laste walitsuse all. On hea, kui selle pearuumi kõrwal on weel teised toad, nagu söömatuba, magamistuba, wannituba jne. Pearuum on töötuba. Koolu sisseseade on üleri lastekohane. Mööbel on lihtne ja kerge, nii et lapsed asju tõsta suudawad. Kõik asjad on walge õliwärwiga wärwitud, nõnda, et lapsed neid wee ja seebiga pesta wõiwad. Ka mõjub walge wärw meeolelu peale ergutawalt. Wäikseid laudu on tubades mitmes suuruses ja wormis: ümmargusi, pikergusi, ruudukujulisi jne. Kõige harilikum worm on pikergune laud, kus 4 last juures töötada wõiwad. Istumiseks on wäiksed puutoolid, kuid ei puudu ka pehmed tugitoolid ja sohwad. Töötoas ei tohi puududa kaks tähtsamat majariista. Üks on madal ja õige lai kapp, milles lapsed oma töötarbeid ja -wahendid hoiawad ja mille pealset nad lilledega ja kujudega kaunistawad. Selles kapis hoitawad asjad on ühisomandus. Teine selle toa tähtsam riist on madal lai kummut, kus iga lapse jaoks oma sahtel. Iga sahtli küljes on põhiwärwist erinew käepide ja lapse nimekaart. Neis sahtlites hoiawad lapsed oma erawarandust. Toa seinad on ümbertringi paraja kõrguseni tahwliks tehtud, kuhu lapsed jooistada ja kirjutada wõiwad. Pealtpoolt tahwleid kaunistawad seinu pildid, mis kujutawad loodust ja perekonnaelu. Tuba ehiwad ka lilled ja teised toredustaimed.

Töötoa tarwete hulka kuuluwad ka mitut wärwi põrandawaibad. Lapsed laotawad need põrandale, istuwad sinna peale ja töötawad.

Töötoa kõrwal on „jututuba“. Seal käiwad lapsed koos, laulawad, kuulawad jutte, jutustawad ise. See tuba on wõimalikult ilusa sisseseadega: toolid, lauad, sohwad, kujud, pildid, lilled, klawer ja muud mänguriistad. Niisugune ümbrus on wõluw kaswatata jutu ja muusika kuulamisel. Ka seda tuba peawad lapsed ise korras, olgugi, et mööbel kallis ja osalt õrn.

Töötoa kõrwal on ka söömatuba sellekohase sisseseadega. Mööbel siingi lastekohane. Lauatarwete hulgas ei puudu ka suurätid ja lillewaasid. Luanõud on, nagu harilikult, portselaanist ja klaasist, sellest hoolimata, et

lapsed siingi kõik ise teewad. Kui nõude katkipillamist ette tuleb, siis on seegi õpetusasi ja nimelt hoiatawas mõttes.

Ka riietetuba on weel olemas, kus igal lapsel oma kapp, wõi osa suuremast kapist. Kõök on muidugi ka, kuid seal töötawad lapsed ainult abilistena.

Lastekodus teewad lapsed kõik ise, mis nende jõu kohane: pühiwad tube, pesewad riistu, katawad ja koristawad lauda, klopiwad põrandawaipu, korraldawad woodid, puhastawad metallasju jne. Lühidalt: mis meieaegne üliarenenud mänguasjade-tööstus laste pupemajakeste kujul pakub, seda annab lastekodu elusalt ja loomulikult.

Lastekodu mööbli hulka kuulub ka lastemõõduriist (pädomeeter). See on taburett, mille küljes püsti kaks mõõtpuud. Ühe mõõtpuu kõrwal mõõdetakse istuwat, teise kõrwal seiswat last. Seda tehakse igal kuul.

Lastekodu sisseseadet ei saa perekounas muidugi täiesti järele teha. Eeskujuks wõib see siiski paljuis asjus olla, sest on ju ka perekond wäike lastekodu. (Järgneb)

=====

Emal

Kui sa istud oma lapse hälli ääres, laula temale mõnda ilusat rahwawiit! Laula temale ka siis, kui ta wäikeste, särawate silmakestega ja naeratawa suukesega sinu poole waatab ja omi õrnu käekesi sirutab, sinult samasugust ilmet oodates. Ta mõistab sind kõige paremini. Wala tema wäiksesse südamekesse kõik see wäärtusline kalliswara, mis peitub rahwalaulus ja mida sa ise omad. Püüa saada temast hääd inimest, paremat kui ise oled, siis areneb noorsugu ja seega tõuseb terwe rahwas!

Mesionu.

=====

Liialdaw nõudmine.

Üks lapsewanem Wirumaalt palub järgmisi mõtteid awaldada:

„Kui Teie hakkate niisugust lehte wäljaandma, kus ka lastewanemad kirjutada wõiwad, siis palun minu poolt kohe awaldada, et meie keskkooli-õpilastele praegu ühe nõudmisega liiga tehakse. Minu tütar käib gümnaasiumis ja peaks kewadel õppimise lõpetama. Nüüd ta aga kurdab, et lõputunnistust ei olewat muidu loota, kui pidawat ühte wõõrast keelt täiesti oskama. Tema on senini õppinud wene- ja saksa- ja prantsuse- ja inglise- ja ladina-keelt, eesti-keelt muidugi ka. Nüüd tahetawat saksa-keelt wesiselgeks teha. Seda olewat aga ennemalt wähe õpitud ja nüüd on see määratu raske. Wõtab eratunde ja ma pean nende eest kallist palka maksma. Kardab aga, et seegi ei aitawat. Ja see nõudmine olewat aga ainult sellepärast, et need prohweessori-härrad seal Tartus ei oskawat eesti-keelt ja pidawat oma lugemisi saksakeeli. Kes ülikooli minewat, ei saawat

neist muidu aru. Mina oma tütart ei tahagi ülikooli panna ja mis temal sest saksakeelest siis nii väga asja oleks! Plikad pidawat koolis juba nõu saksa kooli üle minna, et seal saawat keele kergemini kätte, need nooremad plikad, kellel weel mitu aastat õppida. Seda nõudmist peaks walitsus küll wähendama, muidu meie sakstel ikka parem põli kui eestlastel. Egas saksad eestikeelt ikka puhtalt ära õpi ja saawad ülikooli ka. Ja need prohessori-härrad seal wõiksid ju eesti-keele kätte õppida. Neil oleks see kergem, kui lastel saksa keele õppimine."

Rakweres, 17. XII. 23.

Üks lastewanem.

Teated koolide kohta.

Meie seminaarid.

Meie seminaarid said 1923 a. lõpul uue seaduse. Suuri muudatusi see nende õppeasutuste tegewusse ei too. Mis lastewanemaid selles huwifada wõib, on asjaolu, et seminaarid ka edespidi maksuta koolideks jääwad ja selletõttu ka kehwaade wanemate lastele edasiõppimist wõimaldavad. Puudustkannatawaille õpilasile antakse seminaarides ka toetusraha (praegu on see 1000 mrk. kuus). Seminaaridesse wõiwad sisse astuda isikud, kes õppimise kuuekl. algkoolis lõpetanud ja kelle terwisline seisukord õpetaja kutsele kohane. Nõutawad on rikkumatu nägemine ja muusikaline kuulmine. Wastu wõetakse ilma eksamita, kui soowijaid ülemäära ei ole. Kui aga soowijaid rohkem, kui wabu kohti, siis tuleb wõistluseksam teha. Kuna meil soowijaid alati rohkem, kui kohti, siis peawad soowijad endid wõistlus-eksamile ettevalmistama. Wastuwõtmine on kewadefi, õppetöö lõpul. Soowiawaldused ühes kooli ja wanadustunnistusega tuleb direktori nimele saata, wõi eksami-päewal ära anda. Soowiawaldus peab sisaldama senise õpikäigu kirjeldust. Õpilastel, kes seminaari mõtlewad astuda, on juba nüüd paras aeg selle peale mõelda. Nimelt eestikeeles on hoolsat ettevalmistust waja.

Õpilaste kohta toob seminaaride uus seadus kaunis tähtsa olulise uuen-duse. Õpetaja kutsetunnistust ei anta nüüd enam õpiaja lõpul kätte, nagu senini, waid proowiaasta järele, kus siis ka koolinõuniku arwamine arwesse wõetakse. Proowiaasta järele peawad kandidaadid weel täienduskursuse läbi tegema. Alles peale selle antakse kutsetunnistus. Muidu on proowi-aasta harilik palgaline teenistusaasta. Iga aasta kohta, mis õpilane semi-naaris õppinud, peab ta pool a. õpetaja ametit pidama ja iga aasta kohta, millal toetusraha saadud, terve aasta. Kohe seminaarist wäljaastumisel wõib edasiõppima minna ainult walitsuse erilise loaga. Seminaarist enne-aegselt wabatahtlikult lahkunu peab walitsusele tegelikud kulud tagasi maksma, mis ühe õpilase koolitamine riigile maksma läinud.

Uue seaduse järele wõib seminaare pädagogiliste harude näol awada iga keskkoolide juurde. Wahe on ainult selles, et seal õppimine maksuline on.

Praegu on meil töötamas järgmised wiis seminaari:

Tartu seminaar. See on meie seminaaridest kõige wanem. Ta algas tegewust Wene walitsuselt järel jäänud ainelise pärandusega ja asub endise

seminari ruumides. Kool on heas korras, milleks tähtsalt kaasa mõjub asjaolu, et ülikoolilinnas õppejõududest puudu ei ole, mille all mitmel teisel seminariil kannatada tuleb. Kooli juhatajaks on algusest peale hr. J. Tork (peale paari algukuu kus hr. W. Raam juhatajaks oli). Kooli juures on ka ühiskodu. Õpilaste elamisolud on Tartus võrdlemisi soodsad: toiduained harilikult pisut odavamad kui Tallinnas ja korterileidmine ka mitte raskem, kui näit. Rakweres. Linnas on rohkesti söögimaju, mis õpilase seisukorda hõlbustab.

Tallinna seminaar asutati wabariigi algupäewil. Koolil on võrdlemisi wiletsad ruumid (Wene tänawas). Ka Tallinnas ei tunta õppejõudude puudust ja kool selle tõttu heal järjel. Juhatajaks oli esialgul hr. W. Nana, nüüd juba neli aastat hr. Hans Roos. Koolil ühiskodu ei ole, ainult mõned õpilased saavad korteri. Õpilaste elamisolud on Tallinnas korterite poolest ebasoodsad.

Rakwere seminaar on tekkinud pärandusest, mille Eestile jättis esialgne Joala, pärastine Rakwere seminaar. See kool asutati Wene walitsuse lõpuaastail. Asukohaks oli määratud Joala Narwa juures. Et seal aga sündsast kohta ei leitud, toodi kool Rakwerde üle, kus linnawalitsus maja ehitamiseks hinnata platsi andis. Esialgul asus kool üürimajas, aga kohe asuti ka oma maja ehitamisele. Majast pidi parem sellekohane ehitus suures Wene riigis saama. Kerkiski linna karjamaa serwale tore kolmikhoone (koolimaja ja kaks õpetajate elumaja) mille juures tõesti tolleaegse ehitustehnika kõiki saawutusi kasutati. Õnnetuseks waliti aga maja asukoht linnast liig kaugele — südalinna üle kahe wersta. Tol ajal oli see seminariile wäärtuseks, sest eraldati nii õpilasi, kes kõik koolimajas elasid, linnast. Nüüd on see aga õpilastele, kellest suurem osa linnas peab elama, nuhtluseks, nimelt kewadeti ja sügiseti. Sõja ajal rüüstati seminaar hirmsasti ära. Eesti päris dieti ainult suitsunud müürid, sest koolimaja on kolm korda põlenud. Uuendamine on Eesti riigile ligi 10 milj. mrk. maksma läinud. Nüüd on majad jälle endises korras ja ruumide poolest on R. seminaar esimene maakool Eestis. Ühiskodus leiwad aga ainult 30 tütarlast ruumi, mis sellest tingitud, et õpilaste arw endisest poole suurem. Õpilaste elamisolud Rakweres waga ebasoodsad.

Koolil on tänini õppejõudude puuduse all kannatada tulnud. Nüüd on ka see puudus enam-wähem kõrwaldatud ja õppetöö rahuldawal järjel. Koguni kaks wäljamaalast, inglane hr. Peters ja soomlane hr. Mesikämen on seminariis õpetajateks. Kooli juhatajaks oli tänini hr. W. Raam, kes mõõdunud suwel sellest ametist loobus. Uueks juhatajaks on määratud 1. jaanuarist 1924 arwates Tartu seminari seni inspektor hr. Jaanwerk. Praegu juhatab kooli insp. hr. G. Rosenberg.

Haapsalu (Läänemaa) seminaar asub Haapsalu lähedal Uuemõisas. Mõisa hooned on kooliks eriti ümberehitatud ja kool selle tõttu ruumide poolest heal järjel. Kooli juures on ühiskodu. Ka õppetöö poolest on kool lugupidamises. Juhatajaks on algusest peale hr. A. Üunapuu.

Wõru seminaar asub Wõru linnas. On kõige noorem meie seminariidest. Ruumide kui ka õppetöö poolest rahuldawas korras. Kool paneb erilist rõhku töökooli põhimõtte teostamisele ja tutvustab ajakirjanduse kaudu ka seltskonda oma sihtide ja erihuwidega. Seda wõiksid teha teisedki seminariid. Juhatajaks hr. J. Käis.

Mitmesugused teated.

Lastewanemate ühing. Rakweres on asumisel lastewanemate ühing. Põhikiri on registreerimisele saadetud. Asutamiskoosolek, mis juba oktoobris ära peeti, lubab elawat osawõttu eeldada.

Sport — terwise rikkujä. Rakwere kooliarst hr. Dr. Oja on keskkoolide paljuil meesõpilasil konstateerinud südame tegewuse korratust. Naisõpilastel on seda wiga märksa wähem. Hr. Oja paneb selle nähtuse rekordspordi arwele, millega meie mees-noorus tõesti liialdab.

Kodukaswatuse-ühing. Tartusse on asutatud kodukaswatus-ühing. Eesotsas meie paremad kaswatuslased. Põhikiri on juba registreeritud. Laialdsena tegewuse algust on warsti oodata.

Palju haigusi. Wiletsad korteriolud linnades on meie õppiwa noorsoo peale wäga häwitawat mõju awaldanud. Igast linnast kuuludub, et nimelt tiisikus kiiresti laiali laguneb ja palju noori elusid häwitab. Ei wõi ka üldse enam ebasoodsamat kohta noorsoole õppimiseks ollagi, kui seda on praegu meie linnad oma hunikusse surutud elanikkude, kitsaste poolkütmata korterite, laialt woolawa alkoholi ja julmi ulaeluga. Lastewanemad, kes sügisel kehaliselt ja hingeliselt terwe lapse linna saadawad, ei wõi sellepeale sugugi julged olla, et nad aasta wõi poole pärast pödurat „wanakest“ tagasi ei saa. Õpilaste korteriküsimus on praegu lastewanemate üks põnewamatest päewaküsimustest.

Walju korramäärustiku on Wirumaa haridusnõukogu kokku seadnud ja Rakwere keskkoolides maksma pannud. Õpilased ei tohi awalikkudel koosolekutel, kinodes, ega pidudel käia, ei tohi õhtul peale kl. 9 tänawal liikuda jne. Õpetajad peawad igalpool õpilaste järele walwama ja määruste täitmist nõudma. Kindlama korra loomise püüe on ju wäga rõõmustaw nähtus, aga Wiru määrustik ei kanna ta praeguse kaswatusaaduse seisukohalt küll mingit arwustust wälja. See on nagu mõne wana-wene „wospitaateli“ taskuraamatust wäljakirjutatud ja awaldab kahtlemata wastandmõju. Iga distsipliin, liiati keskkoolis, mis ei põhjene kohusetundel, waid hirmutundel, on ebakaswatuslik ja hingeliselt häwitaw. Mis peab mõtlema ja tundma see õpilane, kes wärwimütsi enesele aususe ja korralikkuse märgiks pähe pani, kui ta nüüd järsku kuuleb, et tema peale ei waadata kui inimese, waid kui sunnitöölise peale, et teda ei usaldata, waid walwatakse, et tema wärwimüts on omandanud sunnitöölise numbril wäärtuse! Ja kas leidub õpetajaid, kes tahaksid tänawatel ja mitmesugustes lokaalides walwuriteks olla? — Waewalt küll. Need määrused on aga seks, et neid mitte pidada ja see just kõige pahem ongi. Ja kas neid pidada saabki? Pole öeldud, et need kewadel makswuse kaotaksid, aga kas siis ka õpilased peale kl. 9. ei tohi wäljas olla? On üleüldse arusaamata, miks haridusnõukogu on läinud küsimusi lahendama, mis kuuluwad otsekohe päd. nõukogude ja lastewanemate esituse wõimkonda.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja **H. Turp.**

Tegelik wäljaandja „Trükk ja Kirjastus“

Trükikoda „Trükk ja Kirjastus“, Tartus.

Koolitegelastele ja lastewanematele.

„Kooli ja Kodu“ toimetuse palub koolitegelasi ja lastewanemaid, kes suudaksid ja tahaksid lastewanemate-ühingute asutamises algatajateks ja nõuandjateks olla, oma aadr. teatada.

Austusega: **toimetus.**

Kodu- ja koolilaste wanematele.

„Kooli ja kodu“ toimetuse soovib kodu- ja koolilaste wanematele esineda ajakirjas küsimustega koduse kasvatuse ja kodu ja kooli wahekorra kohta. Tähtsamad küsimused võtab toim. lehes arutamisele, teiste peale vastab kirjawastustes. Kõikidele kirjadele vastatakse. Wähese kirjaoskuse pärast ärge hoidugu keegi nõuküsimisest.

Austusega: **toimetus.**

„Kooli ja Kodu“ üksiknumbrid müüvad:

Pärnus: O.-ü. „Liidu“ raamatukauplus Rüütli uul.

Tallinnas: „Rahwaülikooli“ raamatukauplus.

Tartus:

lehe talitus, Lai uul 1.

Rakweres:

kõik raamatukauplused.

Wõrus: S. Songi raamatukaupl.

Ilmus trükist:

H. Tammik, „**WALMID.**“ Uudisteos luulekirjanduses.

Hind 25 mrk.

„Trükk ja Kirjastus,“ Tartus, Lai uul. № 1.

TRÜKIKODA

„Trükk ja Kirjastus“

Tartus, Lai uul. № 1

on uuel asutatud ja varustatud kõikide moodsate trüki-koja-tarvetega. Suudab selletõttu täita liht-, ilu- ja värvitrüki alal ka kõige nõudlikumaid tellimisi. Valmistab mõõdukate hindade juures kunstimaitseliselt ja ruttu igasuguseid trükitöid, nagu :

**raamatuid,
äriraamatuid,
kantseleiraamatuid,
aruandeid,
laululehti,
seltside põhikirju,
blankette,
arvelehti,
kutsekirju,
nimekaarte,
kuulutusi,
eeskavu j. n. e.**

Riigi- ja omavalitsusasutustele, koolidel, seltsidele, kirjastajatele, kaupmeestele, töösturitele ja eraisikutele kõige soodsam tellimiskoht.

Tartus, Lai uul. № 1.

(J. Tannenthal'i enne A. Grenzstein'i maja.)